

IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa
DZIEJE I PERSPEKTYWY
KULTURY

ABSTRAKTY

Redakcja: Ewelina Chodźko, Kamil Maciąg

Lublin, 27 maja 2023 r.

**IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa
„Dzieje i perspektywy kultury”**

Abstrakty

IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Dzieje i perspektywy kultury”

Abstrakty

Redakcja:
Ewelina Chodźko
Kamil Maciąg

Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju TYGIEL
Lublin 2023

**IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa
„Dzieje i perspektywy kultury”**

27 maja 2023 r.

Abstrakty

Redakcja:
Ewelina Chodźko
Kamil Maciąg

Skład i łamanie:
Monika Maciąg

Projekt okładki:
Marcin Szklarczyk

© Copyright by Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju TYGIEL

ISBN 978-83-67670-27-2

Wydawca:
Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju TYGIEL
ul. Głowackiego 35/348
20-060 Lublin
www.fundacja-tygiel.pl

Komitet Naukowy:

- **dr hab. Roksana Chowaniec**, Wydział Archeologii, Uniwersytet Warszawski
- **dr hab. Kinga Gajda**, Instytut Studiów Europejskich, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych, Uniwersytet Jagielloński
- **dr hab. Andrzej Radomski, prof. UMCS**, Instytut Nauk o Kulturze, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
- **dr Renata Iwicka**, Katedra Porównawczych Studiów Cywilizacji, Wydział Filozoficzny, Uniwersytet Jagielloński
- **dr Mariusz Pucia**, Instytut Historii, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Opolski
- **dr Wojciech Edmund Zieliński**, Zakład Teorii Socjologicznej i Metodologii Badań Społecznych, Instytut Socjologii, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Gdański

Komitet Organizacyjny:

- Ewelina Chodźko
- Alicja Danielewska
- Iwona Domina
- Patrycja Lipold
- Joanna Jędrzejewska
- Kinga Kalbarczyk
- Joanna Kozłowska
- Kamil Maciąg
- Monika Maciąg
- Izabela Mołdoch-Mendoń
- Paulina Pomajda
- Marcin Szklarczyk
- Paulina Szymczyk

Organizator:

Fundacja
TYGIEL

Spis treści

Wystąpienia

Etnopedagogika w kontekście dialogu międzykulturowego Polski i Białorusi	11
Kultura, region, pamięć zbiorowa – relacyjna rola muzeów regionalnych.....	13
„Nikt nie mówił tak wprost «chce jechać do Bułgarii»”. Polscy turyści na bułgarskim wybrzeżu w perspektywie antropologicznej	14
Gość Honorowy – O zastosowaniu algorytmów sztucznej inteligencji w badaniu wybranych zjawisk świata kultury	15
Gość Honorowy – Perypetie śląskiej koronki na chuście albo granice wolności w muzyce tradycyjnej.....	17
Problematyka recepcji angielskiej mezzotinty w XVIII-wiecznej Europie	18
Gość Honorowy – Traumatyczne wspólnoty nuklearne.....	19
Indeks Autorów	20

Wystąpienia

Etnopedagogika w kontekście dialogu międzykulturowego Polski i Białorusi

*Hanna Halawina, h.halawina@uwb.edu.pl, Szkoła Doktorska Nauk Społecznych,
Uniwersytet w Białymstoku, www.uwb.edu.pl*

Celem wystąpienia jest przedstawienie zadań etnopedagogiki w ramach dialogu międzykulturowego, będącego narzędziem zwalczania stereotypów i niewiedzy. Dialog kultur jest nieodzowny jako środek zapobiegania konfliktom społecznym w przyszłości i źródło umiejętności porozumienia międzyludzkiego.

Praca została oparty na analizie wspólnego historycznego dziedzictwa Polski i Białorusi, a dokładnie na materiale biograficznym i wspomnieniach o działalności wybitnych postaci, mających ważne znaczenie dla obu kultur. Także w tekście krótko został opisany obecny stan wymiany kulturowej między Polską a Białorusią, określono trudności i wyznaczono zadania, które mogłyby zapobiec wzajemnemu wyobcowaniu się kultur dwóch sąsiednich krajów w następnych pokoleniach.

Praca składa się z trzech części. W pierwszej części pod tytułem „Zadania etnopedagogiki w kontekście wspólnej historii narodów Polski i Białorusi” specjalny akcent postawiono na wymianę międzykulturową, postrzeganą jako wymiar stosunków międzyludzkich, dziedzictwo wspólnych wzorców historycznych i kulturowych, ukształtowanych za pośrednictwem więzi i doświadczeń niebędących wynikiem sprawowania woli politycznej. Te więzi są wynikiem wieloletniego sąsiedztwa dwóch krajów, sięgającego czasów Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Rozpatrywane z takiej perspektywy stosunki Polsko-Białoruskie mogą poszczycić się bogactwem zabytkowa tle historii i kultury i dużym potencjałem dla dalszego rozwoju. Wspólne zainteresowanie, które pomimo zmian i utrudnień na tle politycznym, wciąż istnieje pomiędzy narodami dwóch państw, zostało potwierdzone uznaniem, którym cieszą się wśród Białorusinów wybitne postacie pochodzące z pogranicza i należące do obu kultur z czasów Rzeczypospolitej I, okresu międzywojennego i powojennego. Oprócz tego w artykule nazwano

naukowców, pisarzy, działaczy politycznych, obecnie pracujących nad stworzeniem dialogu między Polską a Białorusią.

W drugiej części pracy bardziej szczegółowo zostały opisane biografie Tadeusza Kościuszki, Michała Kleofasa Ogińskiego, Romana Skirmunta i Czesława Niemena, jako wybitnych postaci, należących do dwóch kultur z postawieniem akcentów z perspektywy ich wpływu na kulturę Białoruską.

Trzecia część pracy pod tytułem „Białoruś i Polska – współpraca rządowa po rozpadzie Związku Radzieckiego” została poświęcona stosunkom dyplomatycznym Białorusi i Polski w czasie po utworzeniu niezależnego państwa Białoruskiego w 1992 roku. W tej części określono problemy we współpracy rządowej i zgodnie z literaturą tematu wyznaczono kluczowe okresy czasowe, charakteryzujące się zmianami w charakterze współpracy.

Na końcu pracy wyznaczono możliwe kierunki dla wsparcia dialogu międzykulturowego jako narzędzia wzajemnego porozumiewania się i wystawiono zadanie dla etnopedagogiki, jako sub-nauki, skupiającej się na problemach wymiany kulturowej i przekazywania wartości humanistycznych i wiedzy o innych kulturach następnym pokoleniom.

Kultura, region, pamięć zbiorowa – relacyjna rola muzeów regionalnych

Małgorzata Wójtowicz-Wierzbicka, malwojtowicz82@gmail.com, Wydział Pedagogiczny Szkoła Doktorska Akademia Ignatianum w Krakowie, Muzeum im. Władysława Orkana w Rabce-Zdroju, www.ignatianum.edu.pl

Muzeum jest swoistym zjawiskiem kultury człowieka. Jest wytworem człowieka, jego potrzebą przeszłości w teraźniejszości. Dopiero od XX wieku rozpoczyna się masowa historia muzeów, kiedy dostęp do zgromadzonych w nich dóbr kultury udostępniony został wszystkim zwiedzającym. Muzea organizują narrację o kulturze i przeszłości, zapewniają do niej stały i nieograniczony dostęp. Ich kulturotwórcza (a może bardziej animująca kulturowo społeczności) rola jest niepodważalna. Muzea przechowują i upowszechniają dobra kultury, wiedzę i kontekst społeczny muzealiów, ich historię. Mówią językiem ekspozycji i oddziałują na wyobraźnię historyczną, porządkują fakty, budują sytuacje edukacyjne.

Edukacja w muzeach odbywa się na wielu poziomach, a jej podmiotem jest człowiek wraz z jego kulturą (ujęcie holistyczne). Można zatem powiedzieć, że są one antropocentrycznymi świątyniami pedagogiki kultury, które za cel stawiają sobie kształcenie osobowości człowieka poprzez dobra (wartości) kultury. Jaka zatem jest rola muzeum regionalnego w świecie ponowoczesnym i po co współczesnym ludziom kultura ludowa?

Muzea regionalne czerpią z nieprzebranego źródła jakim jest bliskość „terenu”, bliskość depozytariuszy kultury, ich potrzeby zakorzenienia, potrzeby tego co nasze, swojskie, znane. Relacyjna przestrzeń muzeum pozwala na budowanie wspólnoty, gromadzenie faktów i artefaktów znaczących.

Zaprezentowany materiał dokumentuje działania relacyjne na linii muzeum – środowisko lokalne na przykładzie działalności Muzeum im. Władysława Orkana w Rabce-Zdroju z perspektywy muzealnika, etnografa, pedagoga. Analizie poddano pozyskane na podstawie obserwacji uczestniczącej materiały dot. oczekiwań odbiorców, tendencji muzealnych oraz paradygmatów w jakich mówi się o kulturze regionu.

„Nikt nie mówił tak wprost «chce jechać do Bułgarii»”. Polscy turyści na bułgarskim wybrzeżu w perspektywie antropologicznej

Zuzanna Kierwiak, *zuzanna.kierwiak@gmail.com*, *Kolegium MISH Uniwersytet Warszawski*

Niniejsza praca powstała na podstawie badań terenowych przeprowadzonych latem 2021 roku na bułgarskim wybrzeżu: obserwacji uczestniczącej we wszystkich najpopularniejszych kurortach na bułgarskim wybrzeżu oraz 25 wywiadów z turystami, pracownikami branży turystycznej oraz Polakami publicznie związanymi z Bułgarią (m.in. autorami książek, przewodnikami i rezydentami biur podróży). Badania terenowe poprzedziła rozbudowana netnografia przeprowadzona w latach 2020-2021 w ramach seminarium magisterskiego realizowanego u prof. Anny Wieczorkiewicz. Celem pracy była próba antropologicznego spojrzenia na zjawisko polskiej turystyki masowej nad bułgarskim morzem. Materiały zebrane podczas badań terenowych i gabinetowych pozwoliły zrekonstruować i przeanalizować polską narrację dotyczącą wakacji nad Morzem Czarnym w Bułgarii oraz odpowiedzieć na pytania dotyczące dyskryminacyjnego charakteru tej opowieści. Do zbadania relewantnych polskich tekstów kultury (m.in. przewodników, artykułów, filmów, blogów) wykorzystano metodę krytycznej analizy dyskursu holenderskiego badacza Teuna van Dijka, której celem jest demaskowanie przemocy językowej i ukrytych stosunków władzy. Zgromadzone materiały pozwoliły na naszkicowanie portretu bazującego na historii głębokiego polskiego turysty w Bułgarii wybierającego bezpieczne wakacje all-inclusive z biurem podróży w jednym z głównych kurortów – Złotych Piaskach, Słonecznym Brzegu, Nesebarze czy Sozopolu – mierzącego się ze stereotypem wakacji w Bułgarii jako przeżytku epoki PRL, miejsca pozbawionego prestiżu, a jednocześnie pięknego, taniego i swojskiego.

Gość Honorowy

O zastosowaniu algorytmów sztucznej inteligencji w badaniu wybranych zjawisk świata kultury

dr hab. Andrzej Radomski, prof. UMCS, Instytut Nauk o Kulturze, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

Sztuczna inteligencja (ang. AI) to popularna nazwa uczenia maszynowego. Jej geneza sięga jeszcze lat 50. XX wieku. Gwałtowny rozwój AI ma miejsce od pierwszej dekady XXI wieku. Jest on związany z a) stworzeniem konwolucyjnych sieci neuronowych (ang. CNN), gwałtownym przyrostem cyfrowych danych (ang. *big data*) i wzrastającą mocą obliczeniową komputerów (np. Watson firmy IBM), potrafiących za pomocą sieci CNN przetwarzać ogromne ilości *big data*. Dzięki temu uczenie maszynowe jest wykorzystywane w różnych obszarach życia współczesnego człowieka. AI jest szeroko wykorzystywana w ekonomii i marketingu, w bankowości, medycynie, cyberbezpieczeństwie i motoryzacji. Na gruncie praktyki naukowej AI potrafi odkrywać nowe planety, diagnozować choroby, tworzyć nowe leki, czy identyfikować przestępców. Zaczyna też być ważnym twórcą kultury. AI zaczęła pisać powieści, malować obrazy czy komponować muzykę. Sukcesy uczenia maszynowego na gruncie przyrodoznawstwa czy ekonomii spowodowały zainteresowanie się nim przez przedstawicieli humanistyki – zwłaszcza że istnieje już wiele algorytmów, które można zaimplementować do badania określonych zjawisk czy wytworów kultury (zarówno współczesnych, jak i historycznych).

Trzy rodzaje algorytmów sztucznej inteligencji mogą być szczególnie użyteczne dla badaczy zajmujących się naukami o kulturze – czy szerzej: humanistyką. Są to: a) przetwarzanie języka naturalnego (ang. NLP), b) detekcja obrazów (ang. *computer vision*, *cv*), c) badanie sieci społecznych (ang. SNA). Ich zastosowanie do badania określonych zjawisk kultury zaowocowało rozwojem tzw. humanistyki cyfrowej, a w jej ramach: dwóch nurtów: analityki kulturowej i nauk o kulturze jako *data science*. Zrewolu-

cjonizowały one badania kultury. Na ich gruncie postawiono wiele nowych pytań badawczych. Pojawiło się wiele nowych projektów naukowych – realizowanych w tym nowym paradygmacie. Większości z nich jest dostępna w sieci w formule Open Access.

Algorytmy AI zmieniają też sposób prowadzenia badań na gruncie poszczególnych dyscyplin naukowych. Ten nowy typ badań opiera się na: a) cyfrowych danych (często big data), b) są one zwykle zautomatyzowane, c) ich podstawą jest analiza i wizualizacja, d) często mają charakter laboratoryjny i transdyscyplinarny.

Gość Honorowy

Perypetie śląskiej koronki na chuście albo granice wolności w muzyce tradycyjnej

dr Mariusz Pucia, Instytut Historii, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Opolski

Do powszechnie znanych należy opinia, że tradycyjna muzyka w Polsce przeniosła swoje funkcjonowanie z „zaczyna” lokalnego zwyczaju i obrzędu na estrady przeglądów i festiwali. I choć niestrudzeni zbieracze wciąż i na nowo odnajdują depozytariuszy folkloru w nieraz zapadłych i nieznanach szerszej opinii ludzkich osiedlach, od dawna rodzi się pytanie o związek zasłyszanego wykonania ze spuścizną, tradycją etc. i granice interpretacji. Ważniejsze jest więc zachowanie owego źródłowego – tradycyjnego wątku, czy może maniera, adaptująca nieraz zupełnie nowoczesne elementy? I podobnie: muzykę tradycyjną uprawiać może jedynie niewykształcony muzykant, czy również wirtuoz, dla którego to styl jeden z wielu dostępnych? Przed takim trudnym zagadnieniem stoją zarówno badacze, wydawcy popularnych ostatnio albumów z muzyką in crudo, jak i członkowie licznych komisji festiwalowych, wszak od ich werdyktu i opinii zależeć może wiele. Przyjmuje się więc rozmaite kategorie, usiłuje zdefiniować ramy. Praktyka na szczęście wciąż im się jednak wymyka. Jak długo stan ten, wywołując liczne dylematy przybiera postać walki postu z karnawałem, dyskusje, a nawet spory o kondycję ludowej twórczości można być spokojnym. Postawa badacza rodzić się winna wszak ze zdumienia, dążyć też do definicji, niekoniecznie jednak uzależniając od jej powstania sukces naukowego procesu.

Problematyka recepcji angielskiej mezzotinty w XVIII-wiecznej Europie

Dominika Cora, *dominika.cora@doctoral.uj.edu.pl*, Instytut Historii Sztuki,
Wydział Historyczny, Uniwersytet Jagielloński, *www.ihs.uj.edu.pl*

W XVIII wieku mezzotinta stała się jedną z najbardziej powszechnych technik graficznych w Anglii, stąd nazywana jest również *manière anglaise*. Udoskonalenie tej techniki przez artystów angielskiego pochodzenia miało wpływ na rozwój grafiki reprodukcyjnej oraz autorskiej na całym świecie. Dzięki twórcom, z takich ośrodków jak Amsterdam, Wiedeń czy Augsburg doszło do przeniesienia wielu angielskich wzorców na tereny Europy środkowej. Migracje spowodowały, że sztuka czarna przedostała się także do Rosji oraz skolonizowanej przez Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii, Ameryki Północnej. Rytownicy kształcili się wówczas u angielskich rytowników, ale także wykorzystywali sposoby opracowania płyty miedzianej, które poznawali podczas licznych podróży do Anglii.

Temat problematyki recepcji angielskiej mezzotinty w XVIII wieku jest właściwie nieopracowany – i jak dotąd zasygnalizowany jedynie w publikacji Carola Waxa z 1990 roku. Autor ten wskazał kilka nazwisk oraz państw europejskich, gdzie wzorce te były przenoszone, jednakże, jak sam stwierdził historycy nie wiedzą, jaka liczba grafik i jakie wzory zostały wykorzystane przez omawiane środowiska. Uznał on także, iż jest to temat, który wymaga dalszych badań i weryfikacji.

W wystąpieniu omówiono także angielskie środowisko wydawców i sprzedawców rycin oraz regulacje dotyczące prawa autorskiego rytowników, które obowiązywały w nowożytnej Europie, jak również poza nią. Głównym celem wystąpienia jest zapoznanie słuchaczy z problematyką recepcji angielskiej mezzotinty w osiemnastym stuleciu w wybranych środowiskach artystycznych, znajdujących się wówczas we Francji, Italii oraz Cesarstwie Rosyjskim.

Gość Honorowy

Traumatropiczne wspólnoty nuklearne

dr hab. Kinga Gajda, Instytut Studiów Europejskich, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych, Uniwersytet Jagielloński

Istnieje ponad sto definicji i sposobów rozumienia terminu wspólnota. Mogą być definiowane w odniesieniu do fizycznej bliskości, dzielonych wartości, wzajemnych zobowiązań, interakcji, przynależności, solidarnego wsparcia, trwałości historyczno-dziedzicznej. Wspólnoty mogą być zastane lub w procesie tworzenia, faktyczne (tangible) lub symboliczne. W ramach niniejszej wypowiedzi wspólnota będzie określana jako społeczność nieograniczona wspólną fizyczną lokalizacją a wspólnej eksperyencji. Zaczynkiem budowanie poczucia tej wspólnoty będzie utrata bezpieczeństwa ontologicznego, poczucie istnienia zagrożeń poza obszarem bezpośredniego doświadczenia. W wypowiedzi skupię się na idei traumatropowej wspólnoty nuklearnej i wspomnień. Aby je zdefiniować, posłużę się sztuką, m.in. polskiej artystki Moniki Niweliskiej.

Indeks Autorów

Cora D.....	18
Gajda K.	19
Halavina H.....	11
Kierwiak Z.	14
Pucia M.....	17
Radomski A.	15
Wójtowicz-Wierzbicka M.....	13

Konrad Dydą

*Prawo i Polityka Wyznaniowa PRL:
Przykład Parafii Bożego Ciała w Bieczu*

Zamówienia:

- www.wydawnictwo-tygiel.pl
- kontakt@wydawnictwo-tygiel.pl
- tel. 733 933 178 (Alicja Danielewska)
- ul. Głowackiego 35/348, Lublin
- <https://allegro.pl/oferta/prawo-i-polityka-wyznaniowa-prl-dyda-8860052024>

dr Dominik Flisiak

*Działalność syjonistów-rewizjonistów w Polsce
w latach 1944/1945-1950*

Zamówienia:

- www.wydawnictwo-tygiel.pl
- kontakt@wydawnictwo-tygiel.pl
- tel. 733 933 178 (Alicja Danielewska)
- ul. Głowackiego 35/348, Lublin
- <https://allegro.pl/oferta/dzialalnosc-syjonistow-rewizjonistow-flisiak-10410254828>

dr Agnieszka Ochenkowska

*Józef Morelowski (1777-1845)
jako poeta późnego oświecenia. Zarys monograficzny*

Zamówienia:

- www.wydawnictwo-tygiel.pl
- kontakt@wydawnictwo-tygiel.pl
- tel. 733 933 178 (Alicja Danielewska)
- ul. Głowackiego 35/348, Lublin
- <https://allegro.pl/oferta/jozef-morelowski-zarys-monograficzny-ochenkowska-11044284183>

Wydawnictwo
TYGIEL

Zapraszamy do zapoznania się z aktualną ofertą
Wydawnictwa Naukowego TYGIEL

kontakt@wydawnictwo-tygiel.pl

www.wydawnictwo-tygiel.pl

© DZIALALNOŚĆ

Wydawnictwo

Wydawnictwo Naukowe TYGIEL to podmiot zrodzony z doświadczenia oraz zaangażowania zespołu osób w pełni poświęconych promocji nauki i szeroko rozumianego rozwoju. Publikowane przez nas prace są odzwierciedleniem trendów badawczych oraz zainteresowań naukowych środowiska akademickiego.

© DZIALALNOŚĆ

Biblioteka Cyfrowa

Biblioteka Cyfrowa należąca do Wydawnictwa Naukowego TYGIEL zawiera wszystkie publikacje wydawane przez Wydawnictwo. Dodatkowo została przyłączona do Federacji Bibliotek Cyfrowych, dzięki czemu mogą Państwo przeglądać zbiory udostępniane na całym świecie.

© DZIALALNOŚĆ

Czasopisma naukowe

Wydawnictwo Naukowe TYGIEL rozpoczęło prace nad kilkoma tytułami czasopism naukowych. Więcej szczegółów wraz z aktualnym stanem prac dostępne jest w zakładce „Czasopisma naukowe”. Osoby zainteresowane współpracą prosimy o kontakt.

27 maja 2023 roku odbyła się *IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa Dzieje i perspektywy kultury* poświęcona szeroko pojętej tematyce kultury. Wydarzenie przyciągnęło naukowców, doktorantów, studentów, pracowników oraz pasjonatów, którzy zainteresowani byli aktualnymi i ważnymi zagadnieniami związanymi z kulturą.

Celem Konferencji było promowanie kultury, zwłaszcza kultury duchowej, materialnej, ludowej, regionalnej i narodowej. Organizatorzy postawili sobie za zadanie stworzenie przestrzeni do wymiany wiedzy i doświadczeń między uczestnikami, a także prezentację wyników badań uzyskanych w ramach prac dyplomowych i doktorskich. Podczas Konferencji przewidziano debaty i dyskusje na temat antropologii sztuki, etniczności, słowa i literatury, religii, etnografii regionalnej, socjologii oraz psychologii kultury. Te różnorodne tematy umożliwiły wszechstronną analizę kultury, od jej przeszłości i stanu obecnego, po perspektywy na przyszłość. Uczestnicy mieli możliwość podzielenia się swoimi badaniami, wnioskami i refleksjami, co przyczyniło się do ożywionej wymiany poglądów i inspirujących dyskusji. Wyjątkowym elementem Konferencji były wystąpienia Gości Honorowych: dr hab. Kingi Gajdy z Uniwersytetu Jagiellońskiego, dr hab. Andrzeja Radomskiego, prof. UMCS z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej oraz dr. Mariusza Pucia z Uniwersytetu Opolskiego.